

Monumentencommissie adviseert over locatie kunstwerk in Park Hartenstein

Aan de Utrechtseweg in Oosterbeek ligt in het natuurlijk glooiende landschap de buitenplaats Hartenstein. Het fraaie park is opengesteld en heeft een belangrijke recreatieve waarde voor wandelaars. Het hoofdhuis is na de Tweede Wereldoorlog in gebruik genomen door het Airborne Museum. Dit museum draait om de slag om Arnhem. Daarom zijn in het park enkele kanonnen geplaatst en staan er nabij het hoofdhuis diverse oorlogsmonumenten. De gemeente Renkum wil een nieuw kunstwerk plaatsen in het park. Lokale groeperingen zijn het oneens met de gekozen locatie daarvoor en vroegen de monumentencommissie van de Nederlandse Tuinenstichting om advies.

Tekst - Korneel Aschman

Rechts: De voorzijde van Hartenstein.
Fotografie: R. Kokke, 2006
Linksonder: Zicht door het park van Hartenstein.
Fotografie: N. Kaandorp, 2011
Rechtsonder: Eén van de oorlogsmonumenten bij het huis. **Fotografie:** Stefano F. 2011

Verrommelen

De buitenplaats is aangelegd in de tweede helft van de negentiende eeuw. De villa uit 1867 staat op het hoogste punt in het park en vormt het middelpunt van het park in landschapsstijl. De fraaie historische opzet met gazons, boomgroepen, lange zichtlijnen, slingerpaden en hertenkamp is grotendeels nog aanwezig. Het ensemble van gebouwen en park heeft een hoge cultuurhistorische waarde en is aangewezen als rijksmonument. In de afgelopen decennia zijn veel nieuwe bomen en heesters echter 'in het wilde weg' bijgeplant. Hierdoor verdwijnen de karakteristieke lange zichtlijnen door het park en naar de hertenkamp. In combinatie met een toename aan oorlogsmonumenten is de parkaanleg aan het verrommelen en gaat de historische, waardevolle structuur verloren.

Onafhankelijk advies

Daarnaast wil de gemeente Renkum al enige jaren een nieuw kunstwerk in het park bijplaatsen. Dit kunstwerk Resurrection beeldt wederopstaande soldaten uit. De locatie die gekozen is, ligt langs een wandelpad, in de zichtlijn tussen huis en hertenkamp.

Er is door enkele lokale groeperingen bezwaar gemaakt tegen deze locatie. De bezwaarhebbers, de Vereniging Vijf Dorpen in 't Groen, Vereniging Vrienden van Park Hartenstein e.o., Stichting Kunstkoepel en Stichting Scarabee, hebben afgelopen najaar de Monumentencommissie van de Nederlandse Tuinenstichting verzocht om een onafhankelijk advies. Met de vraag of de gekozen locatie passend is binnen de historische parkaanleg en daarmee binnen het bestemmingsplan.

In het advies heeft de Monumentencommissie eerst het algemene principe van kunstwerken in een landschappelijke parkaanleg toegelicht. Kunstobjecten hebben namelijk doorgaans een dubbele functie; zij versieren het park en dragen een (symbolische) boodschap uit die de parkeigenaar wil overbrengen op zijn gasten. Deze symboliek betreft thema's als imponeren, genieten en herdenken. Samen met tuingebouwen zijn kunstwerken op strategische punten geplaatst; zij staan in de parkstructuur niet op zichzelf, maar vormen in samenhang met de beplanting vaak de beëindiging of aankleding van verschillende uitzichten. Het hoofdhuis is een belangrijk

centraal uitzichtpunt; vanaf hier ontvouwt zich het parklandschap.

De tuingebouwen en kunstobjecten zijn vanaf hier gezien op zo'n manier geplaatst, dat zij uitnodigen om door het park te dwalen. Al wandelend 'zapt' de bezoeker zo tussen de verschillende belevingsmomenten. Dit principe is ook op Hartenstein herkenbaar. Zo zijn de verschillende thema's zichtbaar in imponeren met kanonnen, genieten met muziektent en hertenhuis en herdenken in de oorlogsmonumenten bij het huis.

Aanbeveling locatie

De Monumentencommissie ziet geen bezwaar in het plaatsen van nieuwe kunstwerken, maar de locatiekeuze moet wel gebaseerd zijn op het historische ontwerp- en beleefconcept van Hartenstein. Zij heeft daarom uitgangspunten opgesteld waaraan de locatie van Resurrection moet voldoen. Kort samengevat zijn dat;

- Het kunstwerk is een uniek onderdeel of onderwerp van een zichtlijn en concurreert niet met andere beeldbepalende objecten.
- Het kunstwerk staat 'natuurlijk' opgesteld in de padenstructuur, zodat vanaf het centrale zichtpunt een logische wandeling mogelijk is naar en langs het kunstwerk.
- Het kunstwerk heeft een rustig ingerichte omgeving, zodat het object en de parkomgeving elkaar versterken.

Op basis van deze uitgangspunten concludeerde de Monumentencommissie dat de gekozen locatie niet passend is binnen de historische parkaanleg en binnen het bestemmingsplan. Om praktisch richting te geven aan een nieuwe locatie, zijn door de Monumentencommissie ook enkele locatie-aanbevelingen gedaan. Op die betreffende plekken heeft Resurrection, naast waarde als kunstobject in zichzelf, een toevoegende functie in de parkbeleving van Hartenstein.

Op het moment van schrijven is nog niet bekend of het advies daadwerkelijk heeft bijgedragen tot een passende locatie voor Resurrection. Wel zijn de adviesvragers zeer te spreken over het "degelijke en ter zake kundig (goed) gepresenteerde advies".

Een van de kanonnen in het park. **Fotografie:** M. Day